

Н.В., Загородня Л.П. та ін. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20dos hkilnoyi%20osvity.pdf

3. Дзюбко Л. В. До проблеми наступності у розвитку дошкільників і молодших школярів // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: тези доповідей. Київ: Університет «Україна», 2008. С. 719.

4. Годовнікова Л. В. Умови інтегрованої освіти дітей з порушенням розвитку // Педагогіка. 2008. №8. С. 36-43.

5. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/nastupnist-mizh-doshkilnoyu-ta-pochatkovoyu-osvitoyu>

УДК 373.2.043.2-056.2/.3:37.064

Лілія Зімакова,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Полтавський національний педагогічний університет імені

В.Г. Короленка

(Полтава, Україна)

Наталія Ковалевська,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Полтавський національний педагогічний університет імені

В.Г. Короленка

(Полтава, Україна)

Анжела Пасічніченко,

кандидат психологічних наук, доцент,

Полтавський національний педагогічний університет імені

В.Г. Короленка

(Полтава, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗДО

З'ясовано, що для успішного входження дітей з особливими освітніми потребами у колектив однолітків важлива роль відводиться ефективній співпраці педагогів і родин таких дітей. У процесі спільної роботи з вихователями батьки повинні здобувати навички співробітництва. Виділено найбільш ефективні види реалізації спільної діяльності батьків і дітей з особливими навчальними потребами, а також інноваційні форми співпраці з батьками в інклюзивному середовищі ЗДО.

Ключові слова: партнерська взаємодія, дитина дошкільного віку, заклад дошкільної освіти, співпраця з батьками, інклюзивне освітнє середовище.

Виклад основного матеріалу. Формування якісної системи освіти, яка ґрунтується на принципах демократії, рівності та особистісного підходу, є важливим завданням сучасної освітньої політики в Україні. При цьому важливо, щоб усі учасники освітнього процесу мали рівні права на освіту. З цієї причини в освіті створюються необхідні умови для того, щоб усі категорії у суспільстві мали можливість отримувати освітні послуги, не відокремлюючись від звичного для них соціального середовища, сім'ї та друзів. До таких категорій ми відносимо і дітей з особливими освітніми потребами.

Аналіз сучасних педагогічних досліджень підтверджує актуальність окресленої проблеми. У центрі уваги знаходяться питання, пов'язані з організацією спільної діяльності закладів освіти з батьками дітей, які мають особливі освітні потреби (І. Білозерська, О. Буковська, Н. Довгаль, А. Колупаєва, Р. Кравченко, С. Миронова, О. Мякушко, Н. Заверико, Т. Перфільєва, К. Пінюгіна, Д. Романовська, Л. Савчук, Т. Скрипник, О. Чеботарьова, О. Шаліна та ін). Таким чином, ми можемо сформулювати висновок, що проблема організації інклюзивної освіти є досить актуальною за сучасних умов і, не зважаючи на велику кількість наукових розробок з цього питання, існує необхідність у дослідженні шляхів встановлення партнерської взаємодії в умовах інклюзивного освітнього середовища ЗДО.

На нашу думку, для успішного входження дітей з особливими освітніми потребами у колектив однолітків важлива роль відводиться ефективній співпраці педагогів і родин таких дітей. У тому випадку, якщо педагоги будуть проявляти посилену увагу до того, щоб залучити батьків до корекційно-виховної роботи, це буде позитивно впливати на рівень освіти дітей, а також на їхній розвиток. Те, наскільки такий процес буде успішним, залежить від того, наскільки дорослі будуть розуміти його кінцеву мету, а також від того, яку кількість зусиль до цього будуть докладати усі учасники навчально-виховного процесу.

Важливою умовою співпраці ЗДО і батьків дітей з особливими освітніми потребами є встановлення між ними гарних стосунків. На нашу думку, вони мають ґрунтуватися на принципах партнерства: повазі, доброзичливості і позитивному ставленні, довірі у відносинах, стосунках, діалозі-взаємодії-взаємоповазі, розподіленому лідерство, соціальному партнерстві. Коли мають місце такі умови, у батьків виникає відчуття власної значущості, вони розуміють, наскільки важливим є їхня роль у процесі адаптації та розвитку дитини. У них відбувається формування відчуття причетності (суб'єктності) до процесу її виховання і навчання, виникає розуміння того, що у їхньої дитини повноцінне життя, адже вона перебуває серед своїх однолітків, які є здоровими [1, с. 18].

У процесі спільної роботи з вихователями батьки повинні здобувати навички співробітництва, адже це є важливим для того, щоб мати можливість найбільш комфортного входження їхньої дитини до загальноосвітнього простору дошкільного закладу. Батьки краще, ніж хтось інший, володіють інформацією про сильні та слабкі

сторони своєї дитини, її здібності, нахили та особливості у її розвитку. Саме з цієї причини важливо, щоб батьки брали участь у процесі прийняття рішень, які стосуються виховання і навчання їхньої дитини. Науковці виділяють три фактори, які сприяють залученню батьків вихованців до активної участі у процесі ухвалення усіх рішень, які стосуються дитини. Першим фактором є наявність сприятливої атмосфери, адже коли педагогічний колектив дружньо налаштований, він може допомагати батькам у будь-яких видах роботи; другим фактором є можливість постійного двостороннього спілкування між родиною дітей та дошкільним закладом; третій фактор – це сприйняття батьків як колег.

Особливу роль при цьому відіграє педагогічна просвіта батьків, яка є формою співпраці між ними та педагогами закладів дошкільної освіти. Мається на увазі ознайомлення батьків з інформацією, яка стосується вікових змін у розвитку особистості дитини, яка має особливі освітні потреби, а також про способи налагодження взаємодії з нею. З цією метою можуть бути застосовані різноманітні форми організації педагогічної просвіти батьків, які поділяють на колективні, групові та індивідуальні [3, с. 86].

Застосовуючи групові форми організації педагогічної просвіти, батьки мають можливість здійснювати обмін досвідом. Таким чином, вони обмінюються досвідом та навчаються позитивним навичкам взаємодії. Серед групових форм, які доцільно використовувати для того, щоб організувати педагогічну просвіту батьків дітей, які мають особливі освітні потреби, виділяють проведення: батьківських зборів, ділових ігор, батьківських читань, батьківських вечорів, батьківських рингів, батьківських університетів, батьківських лекторій, батьківських клубів, диспутів-роздумів, годин запитань і відповідей, відкритих занять, групових батьківських занять, консультацій, конференцій з обміну досвідом, використання електронного листування.

Звернемо увагу на рекомендовані форми партнерства ЗДО з батьками, які пропонують автори програми «Дитина» (2020), а саме: інформаційно-просвітницькі форми взаємодії з батьками (психолого-педагогічні рекомендації, поради спеціалістів, «Родинний часопис», «Родинний меседж», «Педагогічно-літературний дайджест», «Буккросинг» тощо); індивідуальні форми взаємодії з батьками («Ти не один, допоможи мені, досвід інших батьків, поради видатних педагогів і психологів» тощо); групові (колективні) форми взаємодії з батьками (школа свідомого батьківства, «Артпрактики», «Виховне волонтерство» тощо); творчі форми взаємодії з батьками (святкові ранки і розваги, «Родинний дивертисмент», благодійні акції, виставки та ін.); інформаційно-комунікаційні форми взаємодії з батьками [4, с. 14-16].

На практиці досить часто трапляється так, що батьки, які мають дітей з нормативним розвитком, та батьки дітей з особливими освітніми потребами займають позицію двох «ворожих таборів». Для того, щоб цього уникнути, вихователі-методисти разом з практичними психологами повинні надати свою допомогу вихователям у тому, щоб сформувати міцну батьківську команду.

Батьки ведуть свій діалог саме з вихователями, з ними вони докладають зусилля для того, щоб реалізувати власні побажання, які стосуються навчання та виховання їхньої дитини. Тому завдання вихователя полягає у тому, щоб керувати діяльністю батьківського колективу. При цьому він мотивує батьків, займається організацією, координуванням та контролем за спільною діяльністю.

В першу чергу, необхідно провидити батьківські збори, які є важливою формою встановлення контактів педагогів з сім'ями вихованців. Завдання батьківських зборів полягало в узгодженні, координації та інтеграції зусиль ЗДО і родини у створенні таких умов, які є сприятливими для розвитку повноцінної здорової особистості дитини, яка має особливі освітні потреби. Тема проведених нами батьківських зборів звучить наступним чином – «Інклюзія – «ЗА» і «ПРОТИ». Їх мета полягає у більш глибокому ознайомленні батьків вихованців з проблемою інклюзивної освіти, а також у підвищенні педагогічної культури батьків. Завданнями батьківських зборів є: ознайомити батьків з такими поняттями, як «інклюзія» і «толерантність»; з основними умовами реалізації інклюзивної освіти; зі способами згуртування колективу батьків; спонукати батьків до здійснення діяльності, направленої на формування у дітей норм морального ставлення до світу, до людей і до себе. Для цього рекомендуємо вправу «Намалюй чоловічка», вправу «Ярлики», вправу «Вчимося цінувати індивідуальність», вправу «Оплески». Крім цього, варто запланувати виступ психолога, який пояснив би що таке інклюзія, у чому полягає інклюзивне навчання, які риси характерні для дітей з особливими освітніми потребами. Необхідно пояснити, яка головна мета створення інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти.

Для встановлення партнерської взаємодії вихователів та батьків дітей необхідною умовою є згладження «гострих» моментів. Маємо на увазі те, що завдання педагога також полягає у тому, щоб знизити настороженість батьків дітей, які мають нормативний розвиток, до батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами і навпаки. З цією метою можуть бути застосовані словесні методи впливу на батьків. Зокрема, доречним є застосування бесіди. Це такий діалогічний метод, який дає можливість педагогу з'ясувати обставини, які пояснюють або обґрунтовують поведінку чи вчинок дитини. Бесіда також відкриває можливості перед вихователями зрозуміти сутність проблеми, побачити та зрозуміти основу вчинку, з'ясувати його мотиви.

Отже, з батьками дітей необхідно провести бесіду з приводу особливостей організації інклюзивного освітнього середовища. Безперечним є той факт, що провівши лише одну бесіду, неможливо зняти ярлики «звичайних батьків» та «батьків дітей з особливими освітніми потребами». Проте можна закласти початок довготривалого процесу, який полягає у стиранні кордонів між ними. З цією метою завдання педагога полягає у тому, щоб пояснити батькам те, що інклюзія є необхідною як для суспільного розвитку, так і особистісного. Необхідно наголосити на тому, що інклюзивне освітнє середовище позитивно впливає на психологічне здоров'я усіх без винятку дітей.

З батьками варто провести ділові ігри, адже це ефективний метод оптимізації взаємодії між педагогами та батьками дітей, які мають особливі освітні потреби. Беручи участь у ділових іграх, їх учасники мають зрозуміти протиріччя і, приймаючи певні рішення, знайти найбільш оптимальний вихід з проблемної ситуації. Використання ділової гри сприяє тому, що навчає її учасників командній взаємодії та навичкам спільної продуктивної діяльності.

Для налагодження партнерських стосунків вихователів та батьків дітей дошкільного віку були використані різні соціальні мережі, які за умов COVID – 2019 стали досить популярною формою взаємодії педагогів та батьків вихованців. Після введення в Україні 2022 року воєнного стану педагогам було надано практичні рекомендації щодо роботи ЗДО загалом і щодо роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби, зокрема для них освітній процес в умовах воєнного стану має бути організований за дистанційною формою. Таким чином, поради щодо організації навчання дітей з особливими освітніми потребами під час війни було адаптовано з часів дистанційного навчання під час карантину [2]. З цією метою вихователі можуть використовувати різноманітні засоби комунікації. Серед таких можливими є: розміщення завдань та рекомендацій на сайті закладу дошкільної освіти; створення груп із батьками у соціальних мережах (Viber, Telegram, WhatsApp тощо); використання електронних платформ (ZOOM, Google Classroom тощо); проведення скайп-конференцій; спілкування в телефонному режимі; листування через електронну пошту тощо. Таким чином, використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі є одним із найбільш сучасних та необхідних на сьогоднішній день напрямків в освіті. Завдяки застосування засобів інформаційно-комунікативних технологій педагоги мають можливість до урізноманітнення різних форм підтримки освітнього процесу. Крім цього, це сприяє підвищенню якості роботи з батьками вихованців.

Таким чином, зміст та запропоновані нами форми роботи є такими, які позитивно впливають на вироблення критичного ставлення до особистої діяльності педагогічного спрямування в сім'ї, сприяють вдосконаленню уміння аналізувати конкретні педагогічні ситуації, які можуть виникати з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Вони також відкривають можливості для знаходження правильних рішень, дають змогу батькам сформулювати власну позицію як вихователів та визначити стратегії роботи з дитиною відповідно до їх очікувань.

Отже, партнерська взаємодія нами розглядається як основа ефективного упровадження інклюзивного навчання в Україні. Розглянуто особливості взаємодії педагогів і батьків дітей з особливими потребами в інклюзивному освітньому середовищі. Виділено три стадії у взаємовідносинах батьків і педагогів: момент знайомства та окреслення головної мети, загальних потреб та цінностей; опрацювання програми дій педагога інклюзивного навчання відносно дій батьків; налагодження партнерських відносин між педагогом інклюзивного навчання та батьками. Виділені найбільш ефективні види реалізації спільної

діяльності батьків і дітей з особливими навчальними потребами, а також інноваційні форми співпраці з батьками. Названі умови ефективного виконання інклюзивних програм, від виконання яких також залежить результативність взаємодії педагогів і родин таких дітей.

Список використаних джерел:

1. Єфімова С. М. Налагодження партнерських стосунків з родинами. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління* : навч.-метод. посібник / за заг. ред. Т. І. Даниленко ; авт. кол.: А. А. Колупаєва, Ю. М. Найда, Н. З. Софій та ін. Київ, 2007. 128 с.

2. Зімакова Л., Тупиця О., Жданюк Л. Дистанційне навчання дітей дошкільного віку на засадах партнерської педагогіки під час воєнного стану. *Педагогічні науки*. 2022. №. 79. С. 92–100.

3. Коваль Л. В. Організація інклюзивного середовища у закладі освіти. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивне навчання у Новій українській школі», м. Терехів. 2018. С. 46–49.

4. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина»/ наук. кер. В. Огнев'юк. МОН України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К., 2020. 440 с.

УДК 373.3/5.043.2

Аліна Зіняк,

вчитель-логопед

Городоцький заклад дошкільної освіти «Казка»

(Городок, Україна)

НАСТУПНІСТЬ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ І ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

У статті автором розкривається сутність поняття «наступність та перспективність» в умовах реформування та розвитку дошкільної та початкової освіти.

Ключові слова: дошкільна освіта, наступність, початкова освіта, інклюзивна освіта.

Дошкільний вік є фундаментом розвитку базових компетентностей і навичок, необхідних людині протягом всього її життя. Він передбачає специфічний взаємодоповнювальний розвиток емоційних, інтелектуальних, вольових якостей та процесів, а також досягнення дитиною відповідної для цього віку психофізіологічної та психологічної зрілості. Це надає дитині можливість опанувати нову соціальну ситуацію розвитку – перехід до систематичного шкільного навчання, оволодіння новою соціальною роллю учня та відповідними функціями і діями, які загалом сприяють формуванню навчальної діяльності.